

Leerplan

OPLEIDING

Socio-culturele integratie **Richtgraad 1 & 2** Modulair

Studiegebied
NEDERLANDS TWEEDE TAAL

INHOUD

Inhoud 2

Visie 3

Beginsituatie 5

Algemene doelstellingen 6

Leerplandoelstellingen / leerinhouden 7

B1 Sociale redzaamheid(1) 7

B2 Sociale Redzaamheid(2) 10

B3 Educatieve Redzaamheid 12

C1 Cultuur 13

C2 Professionele Redzaamheid 15

C3 Vlaanderen 17

C4 Project Socio-culturele Integratie 21

Methodologische wenken 22

Pedagogisch-didactische wenken 22

Minimale materiële vereisten 33

Evaluatie 34

Bibliografie 36

VISIE

In het kader van inburgering neemt het vak socio-culturele integratie naast NT2 een zeer belangrijke plaats in. Nieuwkomers krijgen in grotere steden de gelegenheid om een cursus maatschappelijke oriëntatie te volgen die wordt aangeboden door een onthaalbureau. Deze cursus wordt in de moedertaal van de cursist aangebracht.

De cursisten krijgen ook de gelegenheid om een eerste module Nederlands te volgen in een Centrum voor Basiseducatie, in een CVO of in een Universitair Talencentrum afhankelijk van het aantal jaren scholing, het al dan niet gealfabetiseerd zijn in het Latijns schrift en de score op de covaartest, indien die werd afgenomen.

Cursisten die naar een CVO worden doorverwezen, hebben de mogelijkheid om aanvullend de cursus socio-culturele integratie te volgen.

Wij beschouwen deze cursus niet als een herhaling in het Nederlands van de cursus maatschappelijke oriëntatie (onthaalbureau) waarbij de docent de cursist¹ overstelpt met allerhande praktische informatie over het leven in Vlaanderen. Integendeel, de cursus socio-culturele integratie biedt de cursisten de mogelijkheid om de opgedane kennis van het Nederlands in de praktijk te toetsen.

Tijdens de lessen NT2 krijgen de cursisten een aanbod van nieuwe woorden die op een communicatieve wijze worden aangebracht. Maar door gebrek aan tijd blijft dit aanbod veelal steken binnen de muren van het leslokaal. Socio-culturele integratie biedt nu juist de mogelijkheid om naar buiten te gaan. Uit het structuurschema blijkt duidelijk dat de inhoud van de modules socio-culturele integratie geënt is op het Europees Referentiekader.

Gewapend met hun eerste woorden kunnen de cursisten de dialoog aan met autochtonen, zij het op een eenvoudige manier. Toch betekent dat een enorme stap voor de cursisten, waarbij hun zelfvertrouwen zienderogen toeneemt. Zij ervaren zelf dat ze zich verstaanbaar kunnen maken via het Nederlands. Het vak socio-culturele integratie ligt hier dus in het verlengde van NT2 en is een ideale manier om de taalvaardigheid te oefenen.

Natuurlijk moeten we erover waken dat ons aanbod zinvol blijft. Het is de taak van de docent om te zoeken naar opdrachten die voor de cursisten functioneel zijn en die in een natuurlijke context worden aangeboden.

Daarenboven moet het niveau van de taak aangepast zijn aan de groep. We moeten er naar streven om het niveau van de taken altijd net iets hoger te leggen dan wat de cursisten aankunnen, waardoor er een uitdaging ontstaat.

¹ Met 'docent', 'cursist', 'leraar', 'lesgever' e.d. worden ook de vrouwelijke equivalenten bedoeld; dubbele genderaanduidingen zouden de leesbaarheid schaden.

Uiteraard zullen de cursisten niet elke les naar buiten gaan. We kunnen trouwens ook een beroep doen op gastsprekers die naar de klas komen.

Een bezoek moet in elk geval altijd worden voorbereid in de klas. Vaak zullen de cursisten die voorbereiding zelf moeten uitvoeren. Opzoekwerk via allerlei kanalen zoals (het) internet, bibliotheek en de Gouden Gids zal zeer frequent voorkomen. De cursisten zullen hier trouwens ook moeten leren samenwerken aan een opdracht.

Elke opdracht zal ook altijd worden afgesloten met een nabeschouwing. We moeten de cursisten de kans geven om in groep te reflecteren op de afgewerkte opdracht.

Door het frequente contact met autochtonen en de gerichte opdrachten leren de cursisten al doende meer over de manier van leven en de gewoonten van Vlamingen dan dat ze dat zouden doen via de één of de andere tekst. Het is een perfecte stap naar inburgering. De anderstalige wordt op een geleide manier in contact gebracht met de Vlaming en die krijgt zelf de mogelijkheid om eventuele vooroordelen tegenover anderstaligen aan de realiteit te toetsen. Beiden worden er beter van.

BEGINSITUATIE

De opleiding socio-culturele integratie voor migranten richtgraad 1 kan enkel gevolgd worden in combinatie met een (eventueel reeds met vrucht gevolgde) opleiding NT2:

- om tot modules B1 en B2 “Sociale redzaamheid” toegelaten te worden, moet de cursist ook ingeschreven zijn in een opleiding Nederlands voor anderstaligen
- om tot module B3 “Educatieve redzaamheid” toegelaten te worden moet de cursist minstens de module Nederlands 1.1 met vrucht gevolgd hebben of aantonen via een vrijstellingsproef dat hij over de kennis en vaardigheden beschikt, vervat in de module Nederlands 1.1.

De opleiding “Socio-culturele integratie voor migranten richtgraad 2” kan gevolgd worden door de cursist die het certificaat Nederlands richtgraad 1 heeft behaald of via een vrijstellingsproef of elders verworven competenties kan aantonen dat hij over kennis en vaardigheden beschikt, vervat in de opleiding “Nederlands richtgraad 1.”

ALGEMENE DOELSTELLINGEN

De cursist activeert de taalhandelingen die hij in de NT2-opleiding aanleert of aangeleerd heeft en past ze toe in zijn eigen leefsituatie in functie van zijn individuele noden.

Na het volgen van de opleiding socio-culturele integratie voor migranten richtgraad 1 kan de cursist, eventueel mits begeleiding, de eerste stappen zetten naar autonoom functioneren binnen onze maatschappij. De cursist toont in een sfeer van wederzijds respect begrip voor het anders zijn van onze multiculturele samenleving waarin hij nu leeft.

In de opleiding socio-culturele integratie voor migranten richtgraad 2 wordt de cursist de mogelijkheid geboden de kennis, inzichten, vaardigheden en attitudes van NT2 verder te toetsen aan de praktijk.

Na de opleiding socio-culturele integratie voor migranten richtgraad 2 heeft de cursist inzicht in een aantal elementaire gegevens van de Vlaamse kunst en cultuur, in de meest elementaire historische, geografische, politiek-sociale en economische kenmerken van Vlaanderen en in de Vlaamse arbeids-en beroepssectoren en de bijhorende diensten hiervan. Hij bezit eveneens de vaardigheden om deel te nemen aan het Vlaamse culturele en professionele leven. Door deze kennis en vaardigheden respecteert de cursist in dit verband de verschillen met zijn land van herkomst, waardoor zijn integratie wordt bevorderd.

LEERPLANDOELSTELLINGEN / LEERINHOUDEN

B1 SOCIALE REDZAAMHEID(1)

LEERPLANDOELSTELLINGEN De cursisten kunnen	LEERINHOUDEN
1 gewoonten en sociale conventies in onze maatschappij vergelijken met die van hun eigen maatschappij en er ook mee omgaan	1.1 Aspecten van etiquette, zoals: <ul style="list-style-type: none"> - begroeting - verontschuldiging - weigering/aanvaarding - houding - lichaamstaal - gedrag in verschillende situaties - ... 1.2 afspraken 1.3 uitnodigingen 1.4 sociale rollenpatronen 1.5 verschillende samenlevingsvormen 1.6 aspecten van wonen, zoals: <ul style="list-style-type: none"> - afvalbeleid - buurt - ...

<p style="text-align: center;">LEERPLANDOELSTELLINGEN</p> <p>De cursisten kunnen</p>	<p style="text-align: center;">LEERINHOUDEN</p>
<p>2 zich in hun eigen omgeving oriënteren en in functie daarvan de verschillende vervoermogelijkheden aanwenden</p>	<p>2.1 stadsplan/landkaart</p> <p>2.2 de weg</p> <p>2.3 aspecten van openbaar vervoer :</p> <ul style="list-style-type: none"> - dienstregelingen - reisdocumenten - abonnementen - speciale tarieven - ... <p>2.4 privé-vervoer</p>
<p>3 zich op een veilige manier in het verkeer bewegen</p>	<p>3.1 aspecten van het verkeersreglement, zoals:</p> <ul style="list-style-type: none"> - verkeersborden - wegcode - pictogrammen - ... <p>3.2 documenten en formulieren zoals :</p> <ul style="list-style-type: none"> - autoverzekering - rijbewijs - ...

LEERPLANDOELSTELLINGEN		LEERINHOUDEN	
De cursisten kunnen			
4	omgaan met de verschillende betaalmethodes	4.1	de Euro-zone
		4.2	contante betaling en andere betaalmiddelen
		4.3	de bank
		4.4	de post
5	op een kritische en verantwoorde manier omgaan met geld	5.1	aankopen
		5.2	voordelige aanbiedingen
		5.3	krediet en misleidende verkoopvormen
		5.4	budgetbeheer
		5.5	huurformaliteiten

B2 SOCIALE REDZAAMHEID(2)

LEERPLANDOELSTELLINGEN		LEERINHOUDEN	
De cursisten			
1	kunnen gebruik maken van de verschillende facetten van dienstverlening inzake gezondheidszorg	1.1	de medische hulpverlening, zoals: <ul style="list-style-type: none"> - de huisdokter - de specialist - het ziekenhuis, de apotheek - Kind en Gezin - ...
		1.2	de afspraak
		1.3	aspecten van persoonlijke administratie, zoals: <ul style="list-style-type: none"> - administratie - betaling - documenten - mutualiteiten - Vlaamse zorgverzekering
		1.4	de huisapotheek
		1.5	basisprincipes EHBO
2	kunnen de verschillende beschikbare informatiebronnen raadplegen	2.1	telefoongidsen
		2.2	de bibliotheek
		2.3	de media

LEERPLANDOELSTELLINGEN De cursisten	LEERINHOUDEN
	2.4 het internet 2.5 ...
3 kennen hun rechten en plichten binnen hun maatschappelijke context en kunnen daarvoor een beroep doen op de meest geschikte dienstverlenende instellingen	3.1 de dienstverlenende instellingen, zoals : - OCMW - de post - de politie - de brandweer - sociale diensten - het gemeentebestuur - de wetswinkel - nutsvoorzieningen ...

B3 EDUCATIEVE REDZAAMHEID

LEERPLANDOELSTELLINGEN		LEERINHOUDEN	
De cursisten			
1	kunnen contacten leggen met interne en externe schoolnetwerken	1.1	onderwijsstructuur en onderwijsaanbod in Vlaanderen
		1.2	contacten ouder/school
		1.3	CLB
		1.4	volwassenenonderwijs, deeltijds kunstonderwijs
2	kunnen onder begeleiding voor zichzelf en het gezin een gepast leertraject uitstippelen	2.1	de leerplicht
		2.2	gelijkschakeling van diploma's
		2.3	VDAB/CLB/Werkwinkels
3	kennen de mogelijkheden om de vrije tijd zinvol te besteden	3.1	het aanbod van het verenigingsleven, zoals:
		-	mogelijkheden
		-	lidmaatschap
		-	kosten
		-	...
		3.2	activiteitenkalenders en programmafolders
		3.3	organisatie van betaalbare uitstapjes
		3.4	de mogelijkheden inzake vrijwilligerswerk
		3.5	de dienst voor toerisme
		3.6	...

C1 CULTUUR

LEERPLANDOELSTELLINGEN		LEERINHOUDEN
De cursisten		
1	verwerven inzicht in onze kunst en cultuur en kunnen die vergelijken met de eigen kunst en cultuur	1.1 aspecten van kunst: <ul style="list-style-type: none"> - muziek - architectuur - plastische kunsten - literatuur - theater - dans - ... 1.2 aspecten van cultuur: <ul style="list-style-type: none"> - media - geloof - feesten - eten - mode - verenigingsleven - ...

LEERPLANDOELSTELLINGEN De cursisten	LEERINHOUDEN
2 kunnen actief en zelfstandig deelnemen aan het culturele leven en zijn bereid de culturele verschillen te respecteren	2.1 informatie via - brochures - internet - infopunten - media - ... 2.2 plaatsbespreking 2.3 inschrijfmodaliteiten 2.4 ...

C2 PROFESSIONELE REDZAAMHEID

LEERPLANDOELSTELLINGEN		LEERINHOUDEN	
De cursisten			
1	kunnen contacten leggen met de instanties die hun uitsluitel kunnen geven of ze al dan niet mogen werken	1.1	VDAB
		1.2	onthaalbureau / integratiedienst
		1.3	CLB
		1.4	diplomavergelijking
		1.5	...
2	weten welke sectoren hun de meeste kansen bieden op werk	2.1	arbeidsmarkt en sectoren
		2.2	beroepsopleidingen
		2.3	diplomavergelijking ...
		2.4	...
3	kunnen contacten leggen met de instanties die nodig zijn om (ander) werk te vinden	3.1	onthaalbureau / integratiedienst
		3.2	VDAB
		3.3	uitzendbureaus
		3.4	werkwinkel
		3.5	arbeidsmarkt: sectoren
		3.6	beroepsopleidingen
		3.7	...

LEERPLANDOELSTELLINGEN		LEERINHOUDEN
De cursisten		
4	kunnen de verschillende stappen van een sollicitatie-procedure doorlopen.	4.1 werkaanbiedingen: advertenties, WIS-computer, ... 4.2 curriculum vitae 4.3 sollicitatiebrief 4.4 persoonlijk dossier 4.5 professionele vaardigheden 4.6 sollicitatiegesprek 4.7 ...
5	kennen de weg om de administratieve verplichtingen die voortvloeien uit hun werksituatie in orde te laten brengen.	5.1 arbeidsovereenkomst 5.2 rechten en plichten: gewettigde afwezigheden, vakbonden, loonfiche 5.3 sociale zekerheid 5.4...

C3 VLAANDEREN

LEERPLANDOELSTELLINGEN		LEERINHOUDEN
De cursisten		
1	kunnen het Vlaanderen van vandaag plaatsen in zijn historische context	1.1 historische achtergrond van hedendaagse politieke, sociale, economische en culturele aspecten, zoals <ul style="list-style-type: none"> - landstalen - monarchie - Benelux - wereldoorlogen - sociale strijd - ontstaansgeschiedenis en evolutie van België en Vlaanderen - ...

LEERPLANDOELSTELLINGEN De cursisten	LEERINHOUDEN
2 kunnen zich een beeld vormen van de geografische kenmerken van Vlaanderen	2.1 geografische aspecten zoals <ul style="list-style-type: none"> - klimaat - reliëf - belangrijkste geografische streken - provincies - buurlanden - waterlopen - bevolking - fauna en flora - ...

LEERPLANDOELSTELLINGEN De cursisten	LEERINHOUDEN
3 hebben een basiskennis van de politieke en sociale structuren	3.1 Aspecten van politieke en sociale organisatie zoals <ul style="list-style-type: none"> - parlementaire democratie - scheiding van de machten - bestuurlijke indeling van federaal België - gewesten en gemeenschappen - provincies - gemeenten - rol van de koning - politieke partijen - sociale partners - werking van het solidariteitsstelsel - Europa - ...

LEERPLANDOELSTELLINGEN De cursisten	LEERINHOUDEN
4 hebben enig inzicht in het Vlaamse economische landschap	4.1 aspecten van de economische sectoren zoals <ul style="list-style-type: none"> - transport - haven - industrie - toerisme - land- en tuinbouw - diensten - ...

C4 PROJECT SOCIO-CULTURELE INTEGRATIE

LEERPLANDOELSTELLINGEN De cursisten	LEERINHOUDEN
1 met eenzelfde interesse of behoefte kunnen de kennis die zij verwerven in een project aanwenden om zo hun integratie te bevorderen	1.1 de inhoud van een project kan zijn: <ul style="list-style-type: none"> - voorbereiding op het theoretisch rijexamen - aspecten rond zwangerschap en geboorte - basiskennis informatica - talige vooropleiding op beroepsvelden - uitdieping van een welbepaald aspect van de samenleving - ...

METHODOLOGISCHE WENKEN

PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Algemene wenken

De lesgever is gebonden door beroepsgeheim.

Het is nuttig en noodzakelijk de cursisten erop te wijzen dat de uitstappen en de bezoeken zeer belangrijk zijn. Cursisten blijven soms weg omdat ze denken dat er bij een uitstap toch niet 'geleerd' wordt. De leerkracht kan er ook voor kiezen diensten in de klas uit te nodigen. Zelf gaan werkt natuurlijk het meest drempelverlagend.

De meeste steden hebben een informatiegids die elke inwoner gratis in de bus krijgt en die heel bruikbaar is voor de lessen socio-culturele integratie. De meeste steden hebben ook een website. Verder is het aanbevolen samen te werken met de plaatselijke integratiediensten.

Sommige van die diensten hebben eigen video's die heel bruikbaar zijn. Ook op Vitaya zijn er heel bruikbare programma's o.a. in verband met onderwijs en opvoeding.

Door video's te gebruiken kan men sommige uitstappen vermijden, bv. een winterse uitstap naar een containerpark.

Bij elk thema is het interessant de goedkoopste mogelijkheid te belichten. Enkele voorbeelden:

- apothekers aangesloten bij een ziekenfonds zijn goedkoper (adressen kan je bij de ziekenfondsen krijgen)
- bij een vaste huisdokter kan je een globaal medisch dossier krijgen: je betaalt dan één keer 17 euro, die krijg je bij het ziekenfonds terug en vanaf dan krijg je voor elke consultatie meer terugbetaald bij het ziekenfonds
- er bestaan brochures met energie- en/of geldbesparende maatregelen: bv. zet je tv uit met de knop op het toestel en niet met de afstandsbediening en zet een kookwekkertje als je naar het buitenland belt.

Om de betrokkenheid bij de lessen te verhogen kan de lesgever zijn cursisten een opdracht meegeven als voorbereiding op de volgende les of als verwerking van de gegeven les. Enkele voorbeelden:

- bij een les over afval: hoeveel bruine vuilniszakken zet jij deze week buiten?
- bij een les over de huisdokter: bel in het weekend jouw huisdokter op, luister naar het antwoordapparaat en noteer het nummer van de wachtdienst
- bij energiebesparing: wat ga je deze week doen om minder energie te verbruiken?

Sociale Redzaamheid: B1**1. Klasactiviteiten.**

De lesgever kan in overleg met de cursisten afspraken maken binnen de klassituatie en de school(omgeving), o.a. op tijd komen, mobiele telefoon in de les, verwittigen als je niet naar de les kan komen, je verontschuldigen als je te laat bent, roken, pauzes ....

De lesgever kan soorten afval meebrengen en die in de juiste vuilniszak of in de milieubox laten sorteren. Hij kan een leesopdracht maken bij de afvalkalender.

De lesgever kan de cursisten vragen hun huurcontract mee te brengen en dan iemand van de huurdersbond uitnodigen om vragen en problemen te bespreken. Het is wellicht nuttig de cursisten de adressen van huisjesmelkers door te geven. Adressen kan men opvragen bij de dienst voor huisvesting van de gemeente; men kan ook zelf een lijst aanleggen op basis van wat cursisten vertellen.

De lesgever kan de cursisten zelf laten vertellen waar ze goedkoop meubels en kleren kunnen kopen en waar de winkels liggen.

De lesgever kan iemand van een buurtwerk laten vertellen over de werking. Daarna laat hij opzoeken in welke buurt de cursisten wonen en of er daar een buurtwerking is. De cursisten worden dan eventueel gestimuleerd om contact te zoeken; dat wordt dan in de volgende lessen ook opgevolgd.

Bij elke uitstap kan de lesgever de cursisten zelf laten opzoeken welke weg, welke bus ze best kunnen nemen.

2. Uitstappen

De lesgever kan een rondleiding in het station aanvragen: meestal is een treinrit inbegrepen.

Ook een bezoek aan een kringloopwinkel kan interessant zijn.

3. Projecten

De lesgever kan bezoeken organiseren bij Vlaamse gezinnen, waarbij telkens 2 à 3 cursisten een huis bezoeken. N.a.v. deze bezoeken kan men achteraf ingaan op gezinssamenstelling, woonsituatie, levensstandaard - hoe gevarieerder de gezinnen, hoe meer gespreksstof.

Uiteraard moeten deze bezoeken zeer goed voorbereid worden, zowel met de cursisten als met de gastgezinnen. Zo kan men de cursisten vooraf een briefje laten schrijven waarin ze zichzelf kort voorstellen. Ook moeten de cursisten in de klas uitzoeken hoe ze op hun bestemming geraken.

Adressen kan men vragen via parochies of buurtwerken.

Later kan de lesgever de cursisten een feestje laten organiseren voor de gastgezinnen, waarbij volgende zaken aan bod kunnen komen:

- hoe nodig ik mensen uit?
- hoe ontvang ik gasten?
- wat zal ik hen aanbieden?
- wat moet ik kopen?

De lesgever kan een project i.v.m. verhuizen uitwerken:

De cursisten kunnen bijv. de opdracht krijgen gericht naar een woning te zoeken in de advertenties in de krant. Nadien informeren zij op welke wijze de verhuis praktisch geregeld kan worden (verhuisfirma of zelf verhuishuis, ladderlift, ... huren). Zij informeren bij de dienst bevolking wat er administratief moet geregeld worden.

Sociale redzaamheid B2

1. Klasactiviteiten

Het raadplegen van de verschillende informatiebronnen kan de lesgever natuurlijk in één les aanbieden maar wellicht is het interessanter om dat zoveel mogelijk te laten doen in elke les.

Veel organisaties hebben mensen in dienst die zich met vorming bezighouden en die graag naar een klas komen om uitleg te geven - Electrabel over rekeningen en meterstanden en verhuizen, huurdersbonden over huurcontracten, mensen van het OCMW over budgetbeheer... Met een beetje geluk zijn het goede lesgevers en meestal pakken ze het zeer praktisch aan.

De lesgever kan:

- medicijnen meenemen en/of laten meebrengen om de soorten medicijnen, de prijzen, de houdbaarheidsdatum, de bijsluiter te bespreken

- een huisdokter uitnodigen en hem/haar uitleg laten geven over eerste-, tweede- en derdelijnszorg, het verschil tussen huisdokters en specialisten, tarieven, globaal medisch dossier, wachtdienst, wanneer naar spoedgevallen

- documenten bekijken: getuigschrift van verstrekte hulp, voorschrift, verklaring van arbeidsongeschiktheid + wat je ermee moet doen

- telefoonnummers van dokters en specialisten laten opzoeken in het telefoonboek

- wachtdiensten laten opzoeken in telefoongids en streekkrant

- de cursisten over de gezondheidszorg in hun land laten vertellen zodat men de knelpunten kan bespreken: bv. niet direct naar het ziekenhuis, niet automatisch naar spoedgevallen in het weekend

De lesgever kan iemand van het Rode Kruis uitnodigen om de basisprincipes EHBO in te oefenen en te bespreken wat er in de huisapotheek moet. Men kan ook de eerste-hulpmiddeltjes van de verschillende landen vergelijken.

De lesgever kan informatie geven over gezonde voeding en als er een kookklas voorhanden is enkele typische gerechten klaarmaken met de cursisten.

Andere mogelijke bezoekers in de klas:

Iemand van het OCMW die gespecialiseerd is in vreemdelingenzaken, een advocaat, een stadswacht, een wijkagent of een agent van de migrantencel. Belangrijk: als men een agent in de klas haalt, dan moet men dat met de cursisten bespreken : als er één

cursist is die dat niet wil, dan laat men dit bezoek niet doorgaan. Het is van het allergrootste belang dat de cursisten zich in de klas veilig voelen.

2. Uitstappen

Naar het ziekenhuis

Het is interessant een rondleiding aan te vragen omdat men dan ook de dienst spoedgevallen kan bezoeken of een kamer bezichtigen.

Aandachtspunten: opname en nodige documenten, wat en hoe betalen, invullen van formulieren, welke specialist voor welke ziekte, bij de raadpleging eerst aanmelden, hoeveel kost het vervoer per ziekenwagen. Voor de cursisten is het interessant als ze tussendoor opdrachten mogen uitvoeren, zoals zelf informeren naar wat ze nodig hebben voor een opname en eventueel een opnamekaartje laten maken, een kamernummer vragen, de weg zoeken naar een bepaalde specialist.

Andere interessante uitstappen: de bevolkingsdienst, de wetswinkel, de integratiedienst of het onthaalbureau, een gemeentelijk of stedelijk informatiecentrum, Kind en Gezin, een mutualiteit.

Een bezoek aan de bibliotheek mag natuurlijk niet ontbreken: een rondleiding vragen, opdrachten laten uitvoeren en de cursisten wijzen op (of zelf laten ontdekken) boeken en tijdschriften in vreemde talen, aanbod lesmateriaal NT2, makkelijk-lezenseries, mogelijkheid om internet te gebruiken.

Educatieve redzaamheid B3

Algemene wenk: sommige integratiediensten hebben gespecialiseerde medewerkers voor onderwijs.

In sommige CVO's wordt aan studiebegeleiding gedaan.

1. Klasactiviteiten

De lesgever kan in verband met "onderwijs":

- de werking van de schoolagenda als communicatiemiddel tussen ouders en school uitleggen
- samen met de cursisten de structuur van ons onderwijs op het web opzoeken
- een activiteit opzetten rond het tijdschrift 'klasse voor ouders' dat alle ouders van schoolgaande kinderen gratis krijgen
- besparingstips geven: tweedehandsboeken, mappen hergebruiken, niet elk jaar een nieuwe schooltas ...
- informatie geven over studiebeurzen en formulieren laten invullen
- de cursisten formulieren laten invullen i.v.m. medisch schooltoezicht, afwezigheden, oudercontact
- kostprijs van een schooljaar in een schoolreglement laten opzoeken
- iemand van het CLB uitnodigen in de klas: werking, leerplicht ...
- met de cursisten opzoeken waar en hoe buitenlandse diploma's worden gelijkgeschakeld
- samen met de cursisten informatie zoeken i.v.m. studiemogelijkheden voor volwassenen (website van eigen cvo en andere cvo's bekijken)

Voor informatie over studiemogelijkheden voor volwassenen kan men terecht op deze websites: www.ond.vlaanderen.be en www.edufora.vlaanderen.be

- in mei zelf brochures i.v.m. opendeurdagen verzamelen en de cursisten stimuleren om die te bezoeken, in functie van hun kinderen of zichzelf
- aan de cursisten met kinderen volgende opdrachten geven:
  - informeer naar de oudervereniging in de school van je kinderen.
  - vraag een overzicht van de geplande oudercontacten in dit schooljaar.
  - vraag welk CLB verbonden is met de school van je kinderen.

De leerkracht kan i.v.m. "vrije tijd":

- een brochure met het aanbod van verenigingen aanvragen via gemeente en die in de les doornemen
- de cursisten een vereniging naar keuze laten voorstellen na verzamelen van info

- een namiddag laten organiseren door en voor de klas waarbij de cursisten typische kleren en eten van hun land meebrengen en elkaar ook vragen stellen over de gebruiken in elk land (bv. hoe maken de mannen de vrouwen het hof?)

2. Uitstappen

De cursisten in groepjes een school laten bezoeken en eventueel een les bijwonen. Ook een OKAN-klas kan interessant zijn. (onthaalklas voor kinderen van anderstalige nieuwkomers)

In sommige gemeenten bestaan er huiswerkinitiatieven waar kinderen naschools met hun huiswerk geholpen worden.

Men kan een bezoek brengen aan een tentoonstelling in een kunstacademie.

Er bestaan ook zelfhulporganisaties voor buitenlanders. Men kan daarover informatie laten verzamelen en zo'n organisatie bezoeken.

3. Projecten

De leerkracht kan :

- de cursisten stimuleren om deel te nemen aan een project in een kunstacademie
- de cursisten laten deelnemen aan een activiteit van een buurtwerk of een socio-culturele organisatie of een organisatie die met vrijwilligers werkt.
- met de klas zelf een activiteit aanbieden aan een socio-culturele organisatie, zoals een kookles, muziek en dans, vertellen over de ervaringen van de cursisten
- met de klas de volledige organisatie van een uitstap plannen en uitvoeren
- mogelijkheden opzoeken en één activiteit voor de groep plannen en uitvoeren
- cursisten de dienst voor toerisme laten opzoeken
- folders laten meebrengen en een stadswandeling op het getouw zetten voor vrienden en familie
- modaliteiten voor een geleid stadsbezoek aanvragen
- als afsluiting van de sociale redzaamheid kan men met de cursisten een multiculturele dag organiseren in de school met een kunsttentoonstelling, eetstandjes enz.

Cultuur C11. Klasactiviteiten

De leerkracht kan in verband met kunst en cultuur in de breedste zin van de term:

- laten opzoeken waar het aanbod aan cultuuractiviteiten kan gevonden worden
- het culturele aanbod verkennen via folders, brochures, cultuurkalenders, infokrantjes (zone 03, zone 09 en analoge krantjes, De Streekkrant, brochures van culturele centra, regionale televisie, ...)
- verschillende aspecten van eigen cultuur laten belichten als opdracht (traditionele kledij, huwelijksrituelen, feestmenu's, begrafenisceremonies, volksdans, ...); de cursisten brengen de gegevens vanuit hun eigen cultuur in de groep
- diareeksen voorstellen rond architectuur en kunst in eigen stad
- websites van musea bezoeken
- fragmenten van Vlaamse films bekijken
- televisieprogramma's bekijken over toerisme in Vlaanderen (TV1-programma "Vlaanderen Vakantieland" ...)
- een les besteden aan de verzamelcultuur (met bijvoorbeeld fragmenten van TV1-programma afrit 9)
- specifieke Vlaamse kunstenaars door de eeuwen heen voorstellen
- de feestkalender toelichten.
- ...

2. Uitstappen

Men kan een bezoek brengen aan een museum en een stadswandeling maken rond één specifiek thema of aspect van de cultuur.

Een bezoek aan een kerk is ook een manier om de religiecultuur te belichten.

...

3. Projecten

Om de module af te sluiten kunnen diverse projecten op het getouw gezet worden. Enkele mogelijkheden:

- een tentoonstelling
- met een bepaald thema
- een concert met volksmuziek of volksdansen
- een toneelstuk
- een modeshow
- ...

Professionele redzaamheid C2

1. Klasactiviteiten

De leerkracht kan in verband met “werken”:

- het statuut van de werknemer onder de loep nemen
- de VDAB, een interim-bureau, een werkwinkel voorstellen, liefst door een vertegenwoordiger van de instantie zelf
- sollicitatieformulieren overlopen
- vacatures opzoeken en analyseren
- de WIS-computer leren gebruiken
- de rechten en de plichten van de sollicitant overlopen (eventueel kan hiervoor een vakbondsafgevaardigde worden uitgenodigd)
- een anderstalige werknemer / werkgever uitnodigen in de klas.
- ...

2. Uitstappen

- bezoek aan VDAB, werkwinkel, interim-bureau, vakbond, ...
- bezoek van een bedrijf waar eventueel anderstaligen aan het werk zijn.

3. Projecten

De leerkracht kan:

- een portfolio of gepersonaliseerd sollicitatiedossier laten aanmaken
- een project opzetten zoals soms wordt voorgesteld door vakbond of VDAB en dat specifiek gericht is op anderstaligen.

Vlaanderen C3

1. Klasactiviteiten

De leerkracht kan in verband met “Vlaanderen”:

- de verschillende politieke partijen belichten
- de brochure “De Kamer” aanvragen voor elke cursist, gratis te bekomen via www.dekamer.be, en aan de hand daarvan het Vlaamse parlement voorstellen
- videofragmenten betreffende het koningshuis bekijken
- de videobanden die bij “Vanzelfsprekend” horen, integreren in de lessen
- de video “Verhaal van een taal” bekijken.

2. Uitstappen

Deze module is eerder theoretisch maar toch kunnen bijvoorbeeld volgende uitstappen georganiseerd worden:

- een bezoek aan Brussel
- een bezoek aan het Vlaamse Parlement
- een bezoek aan een districts-, gemeente-, stad- of provinciehuis
- een bezoek aan een haven
- een fietstocht
- ...

Project Socio-culturele Integratie C4

De wenken voor deze module zijn sterk afhankelijk van de invulling van het project. Het is een module waarin zoveel mogelijk op maat van de doelgroep moet gewerkt worden.

Samenwerking met externe partners is hier bij uitstek mogelijk.

Deze module kan ook perfect gekoppeld worden aan een andere opleiding: een moduleproject “socio-culturele intergratie” gecombineerd aan een opleiding koken, haarkappen, ... kan bijvoorbeeld de specifieke taalhandelingen en het vakjargon daaraan verbonden, aanbrengen.

MINIMALE MATERIËLE VEREISTEN

Om dit leerplan in optimale omstandigheden te realiseren, dient de school liefst over volgende uitrusting en didactisch materiaal te beschikken:

1. een geschikt (vak)lokaal met gemakkelijk verplaatsbaar meubilair om interactieve werkvormen mogelijk te maken, met daarin
  - ruimte voor aankleding van het lokaal (posters, wandkaarten, foto's, knipsels...)
  - een degelijke geluidsinstallatie: cassetterecorder, cd-speler
  - geluids- en beelddragere
  - een aantal referentiewerken (zie bibliografie)
  - een bord, een scherm en een overheadprojector
  - een tv- en videotoestel (mobiel of vast).
2. multimediacomputers met internetaansluiting
  - ofwel 5 PC's geïntegreerd in het vaklokaal
  - ofwel 10 PC's opgesteld in een speciaal uitgerust multimedialokaal.

Veiligheidsvoorschriften

- De uitrusting en inrichting van de lokalen dienen te voldoen aan de technische voorschriften inzake de vigerende wetgeving: Codex, ARAB, AREI en Vlarem.
- Bij het gebruik van toestellen, materiaal en materieel dient men reeds bij aankoop te letten op de specifieke normen. Duidelijke, Nederlandstalige handleidingen evenals een technisch dossier dienen aanwezig te zijn. Alle gebruikers dienen de werkinstructies en onderhoudsvoorschriften te kennen en correct te kunnen toepassen. De collectieve veiligheidsvoorzieningen mogen nooit gemanipuleerd worden. Waar de wetgeving het vereist, moeten de persoonlijke beschermingsmiddelen aanwezig zijn en gedragen worden.

EVALUATIE

1. Permanente evaluatie

De evaluatie heeft een permanent karakter. Ze beoogt de permanente begeleiding van de hele persoonsontwikkeling. Permanente evaluatie streeft naar studiebegeleiding, waardeoordeel over en remediëring van de cursist. De cursisten worden dus regelmatig ingelicht over de mate waarin zij kennis en vaardigheden beheersen en een aangepaste attitude ontwikkelen. Bij eventueel falen kan onmiddellijk naar remedies worden gezocht om het tekort te verhelpen.

Opdat evaluatie een geïntegreerd deel zou uitmaken van het leerproces is er een aangepaste voorbereiding en een intense nabespreking noodzakelijk, waarbij niet alleen het resultaat (product) telt maar ook de manier waarop dit resultaat bekomen werd (proces). Evaluatie kan in dit opzicht een hulp zijn: zij maakt voor de betrokkenen de wegen duidelijk die zij verder moeten volgen (remediëring).

Het is belangrijk na correctie zo vlug mogelijk de fouten met de cursisten te bespreken.

Fouten zijn inherent aan het leerproces en kunnen belangrijke informatie verschaffen over het denkverloop van de cursisten en over de kwaliteit van het lesgeven. De leerkracht kan nagaan welke soort fouten de cursisten maken en ook hoe en waarom ze tot die fouten komen.

Foutenanalyse moet aanleiding geven tot remediëring. Er zijn twee niveaus van remediëring mogelijk:

- het geven van goede raad;
- het nemen van initiatieven: doelgerichte instructie, nieuwe oefeningen, bijkomende begeleiding, ...

-

Procesevaluatie moet ertoe leiden vast te stellen waarom de geplande doelstellingen niet of slechts gedeeltelijk werden bereikt. Elke fase van het lesgebeuren wordt onderzocht.

2. Eindproef

Het vak “socio-culturele integratie” wordt op een andere manier aangeboden dan NT2 en ook inhoudelijk zijn beide verschillend. Vandaar ook dat de evaluatie ervan geen doorslag mag zijn van het examen NT2.

Uit de doelstellingen blijkt dat de cursist in staat moet zijn de aangeleerde taalvaardigheden concreet toe te passen. Tijdens de lessen socio-culturele integratie wordt daar voortdurend aandacht aan besteed.

Dat moet men dan ook terugvinden bij de evaluatie. Er wordt op een examen niet naar kennis gevraagd.: socio-culturele integratie is geen “kennisvak”, het is een vak waarin kennis wordt *toegepast*.

Daarom is het ook goed de cursist als examen een taak of een project te laten uitvoeren waarbij de ingeoeffende vaardigheden aan bod komen. Concreet kan dat betekenen dat een cursist op het afgesproken uur naar de klas komt, daar van de leraar een individuele opdracht krijgt, die taak buiten de school moet gaan uitvoeren en het resultaat ervan binnen de afgesproken tijd komt afgeven.

Het is aan de docent om te bepalen wat die taak precies moet inhouden. Ze kan onderverdeeld worden in kleinere opdrachten. De moeilijkheidsgraad ervan moet representatief zijn voor de gegeven lessen.

BIBLIOGRAFIE

BOEKEN

Alte, *Development and descriptive check-list for task and examination*, London, 1994

AXTELL R., *Gestures. The do's and taboos of body language around the world*. New York, John Wiley & sons, 1998 (oppervlakkig)

B.S. Bloom, *Taxonomy of educational objectives*, David Mc Kay Company, 1971

Boeckaerts M., Robert P.-J. Simons, *Leren en instructie. Psychologie van de leerling en het leerproces*, Dekker-Van de Veght. Asse, ISBN 90 255 0078 1, 1993

Burgoon J., Buller D. & Woodall G., *Nonverbal communication. The unspoken dialogue*. New York, McGraw-Hill, 1996

Camstra B., *Leren en onderwijzen met de computer*, Stanford Kroese, Leiden, ISBN 90 207 0936 4, 1980

Coumou W., e.a., *Over de drempel naar sociale redzaamheid*, Nederlands centrum voor buitenlanders, Utrecht, 1987

De Block A., *Taxonomie van leerdoelen*, Standaard, 1975

De Corte, *Onderwijsleerprocessen*, Acco, ISBN 90 334 1326 4

Dekker H., *Didactische werkvormen*, Educa Boek, Schoolpers, Culemborg Nederland, ISBN 90 117 4150 1, 1980

Dijkman W., *Didactiek en lerende volwassenen – leren professionaliseren*, Educatieve Uitgeverij Spruyt, Van Mantegem en Does, Leiden, 1993

Ehlich K., e.a., *Kennis, taal en handelen: analyses van de communicatie in de klas*, Van Gorcum, Assen, 1993

Fiddelaers-Jaspers R., *Communicatie in de klas*, Berkhout, Nijmegen, 1992

Goossens, M., *Dertig jaar Vlaams Parlement : historiek en dynamiek van een parlementaire instelling : 1971-2001.2002 Brussel : Vlaams Parlement ; Kapellen : PelckmansGeert Bekaert. Architectuurgidsen Hadewijch Antwerpen, 2002*

Hajer M., *Schooltaal als struikelblok. Didactische wenken voor alle docenten*, Coutinho, Bussum, 1995

Lejeune D, e.a., *Le néerlandais pratique*, collection Bescherelle, Didier Hatier, 1989

Poyatos F., *Advances in nonverbal communication*, Amsterdam, John Benjamins, 1992

Struye L., *Kroniek van België*, Antwerpen Standaard Uitgeverij, 1987

Topografische atlas van België Nationaal Geografisch Instituut

De meest gedetailleerde topografische atlas van België met alle stafkaarten op schaal 1:50 000 in één atlas

Valken M., *Kroniek van de Mensheid*, Amsterdam/Brussel, Elsevier, 1985

Valken M., *Kroniek van de Mensheid*, Amsterdam, Elsevier, 1986

Vande Lanotte, Bracke, Goedertier, *België voor beginners, Wegwijs in het Belgisch Labyrint*, Die Keure 1998

Van Ek J.A. – Trim J.L.M., *Threshold level*, Consul of Europe Press, Strasbourg, 1990

Van Ek J.A. – Trim J.L.M., *Waystage*, Consul of Europe Press, Strasbourg, 1990

Willemijns R, & Daniëls W., *Het verhaal van het Vlaams De geschiedenis van het Nederlands in de Zuidelijke Nederlanden*. Antwerpen: Standaard Uitgeverij, 2003

Wynants A., *Drempelniveau Nederlands als vreemde taal*, Raad voor Europa, Strasbourg, 1993

ARTIKELS

Beheydt L., *Nederlands leren met de computer*,
In: Neerlandica Extra-Muros XXXII, 3, p. 26-37

De Schrijver A., *Lerarenopleiding Nederlands aan anderstaligen: een vorming apart?*,
In: Persoon en Gemeenschap, 49ste jaargang, december 1996

Jaspaert K., e.a., *Taalkundige en culturele gevolgen van een multi-etnische samenleving voor het Nederlandstalig onderwijs*,
In: Ons Erfdeel 35,2, p.213-221

Van Avermaet P., *Vorming en onderwijs aan anderstaligen*,
Lezing voor de KvK Antwerpen, 1991

TIJDSCHRIFTEN

Wablief, tweewekelijkse krant van het Vlaams Ondersteuningscentrum voor Basiseducatie v.z.w., Frankrijklei 64 te 2000 Antwerpen

Sleutelgat, de Sikkels, Nijverheidsstraat 8 te 2390 Oostmalle

CD-ROMS*Topografische atlas van België Nationaal Geografisch instituut*

verkrijgbaar 2cd-roms

kaarten op schaal 1:50 000 en 1:250 000

- ›je eigen wandel- en fietsroutes uitstippelen
- ›je eigen symbolen op de kaart aanbrengen
- ›je eigen gegevensbank creëren
- ›afstanden en oppervlakten meten
- ›een GPS-koppeling naar Garmin (types: Etrex, Etrex summit, Etrex Legend, Etrex Venture, Etrex Vista, GPS76, EMAP, GPS V) of Magellan (type: Meridian Gold) maken.
- ›zoomen en navigeren
- ›printen en exporteren van kaartfragmenten

Het rijbewijs van A tot Z, New Trafic books

Klik en Rij

uitleg over de educatieve cd-rom voor verkeersopvoeding op:

http://www.digilife.be/x331/pdf/app_in_action_klik_en_rij.pdf

Anne Frank Huis. Een huis met een verhaal
met foto's, filmpjes, tijdslijnen....

NUTTIGE ADRESSEN

Centrum Buitenlandse Werknemers (CBW) – Provinciale materialenbank,
Van Daelstraat 32 te 2140 Borgerhout

Provinciale materialenbank – Afdeling Mechelen
Wollemarkt 21 te 2800 Mechelen

PRIC (Provinciaal Integratiecentrum)
Universiteitslaan 1 te 3500 Hasselt

De Poort-Beraber-materialenbank
Sleepstraat 87 te 9000 Gent (bestaat niet meer)

Stedelijke Integratiedienst
Kaprijkestraat 12 te 9000 Gent

Wereldcentrum
Volderstraat 1 te 9000 Gent

Onthaalcentrum de Foyer
Werkhuizenstraat 25 te 1080 Brussel

Provinciaal Integratiecentrum Vlaams-Brabant
Contactpersoon Nederlands voor Anderstaligen:

Elke Govaerts
Diestsesteenweg 52 - 3010 Leuven
016-46 83 28
egovaert@vl-brabant.be

Centrum Gelijkheid van kansen en racismebestrijding
Wetstraat 155 1040 Brussel

02 / 233 06 11
Platform allochtone jeugdwerkingen
Driekoningenstraat 67 2600 Berchem
03 / 239 98 32

OCIV – Overlegcentrum integratie vluchtelingen
Gaucheretstraat 1030 Brussel
02 / 274 00 20

Provinciaal Integratiecentrum West-Vlaanderen vzw
Hoogstraat 98 bus 7 8800 Roeselare
051 / 69 79 89
www.@pandora.be
www.pic-wvl.be

Lokaal Steunpunt Kortrijk
Migrantencentrum vzw
Pieter De Conincklaan 2 8500 Kortrijk
056 / 21 99 31
migrant@pandora.be

Regionaal Onthaalbureau Zuid-West Vlaanderen
Pieter de Conincklaan 4 8500 Kortrijk
056 / 32 44 86
onthaalbureau.kortrijk@pandora.be

Lokaal Steunpunt Oostende
Torhoutsesteenweg 169 8400 Oostende
059 / 70 84 18
steunpunt.oostende@skynet.be

Regionaal Onthaalbureau Brugge
Yambo
Katelijnestraat 65c 8000 Brugge
050 / 34 88 08
yambo.onthaal@skynet.be

PRICMA
Provinciaal Integratiecentrum Minderheden Antwerpen
Groene Hofstraat 13 2018 Antwerpen
03/844.85.70
www.Antwerpen.be/onderwijs/NT2

Onthaalbureau PINA
Prins Leopoldstraat 51 2140 Antwerpen
03/270.02.00
www.Antwerpen.be/onderwijs/NT2

Onthaalbureau SOCAN Mechelen
Maurits Sabbestraat 119 2800 Mechelen
015/20.12.05

Kom-pas (onthaalbureau)
Congostraat 42 te 9000 Gent

BROCHURES

Dienst Vluchtelingen – OCMW Gent – Luc Blanckaert, Taken van de Dienst
Vluchtelingen – asielprocedure.

Maatschappelijke oriëntatie voor nieuwkomers, Kom-pas Gent.

Cursuspakketten voor « maatschappelijke oriëntatie voor nieuwkomers » onthaalcentra
van Antwerpen (PINA), Gent (Kom-pas), Oostende (Luik), Leuven, Dendermonde, Halle
en Hasselt.

ALLERLEI

Wat je zegt ! Een cursus spreekvaardigheid voor anderstaligen Wolters-Noordhoff,
Heleen Van den Bergh, Bram Poldervaart.

Verder lezen – Leesteksten voor anderstaligen, uitg. Coutinho, Marlene Gathier, Dorine
De Kruyf.

Solidariteitsagenda, Solidariteitsfonds in opdracht van Oxfam
www.solidariteitsfonds.be

De afvalkrant IVAGO – Gent en omstreken.

NUTTIGE WEBSITES

<http://www.forum.nl/update/index.Html>

Update is een informatievoorziening voor docenten maatschappelijke oriëntatie die les geven aan nieuwkomers. Via Update wordt u op de hoogte gehouden van actuele ontwikkelingen, nieuw materiaal en andere wetenswaardigheden betreffende die onderwerpen die vallen binnen het kader van de door de overheid vastgestelde eindtermen voor maatschappelijke oriëntatie.

<http://www.cinop.nl/mooi>

De website Mooi (Maatschappij Oriëntatie Online Inhouden) is een informatievoorziening waarmee docenten op de hoogte blijven van actuele ontwikkelingen, nieuwe informatie en interessante internetpagina's die passen bij de eindtermen voor maatschappij-oriëntatie in Nederland.

www.dekrachtvanjestem.be

Digitaal lesmateriaal dat gratis kan gedownload worden. Het werd speciaal ontwikkeld voor deeltijds onderwijs, BuSO en basiseducatie.

<http://www.taalunie.org>

De Nederlandse Taalunie werkt aan het gemeenschappelijke huis van Nederland en Vlaanderen : de Nederlandse taal.

<http://www.inburgering.be>

Site van de Vlaamse overheid betreffende het Vlaamse minderhedenbeleid en inburgering.

<http://www.u4unl/etiquette/etiqo1.Htm>

<http://www.u4unl/etiquette/tafelmanieren.Htm>

www.ivago.be

www.deKamer.be

<http://www.gva.be/dossiers/-a/abc/d.asp>

Het abc van het internet. Per letter één onderwerp met verschillende websites - vb p: Politiek en overheid, met sites van federaal België, Vlaanderen, Wallonië, provincies, kamer...;

<http://www.bib.vlaanderen.be>

Voor allerlei boeken en websites , zoeken op trefwoorden, auteur....

http://europa.eu.int/comm/relays/ipe/index_nl.htm

Lijst Info-Points Europe in België.

De IPE zijn volledig geïntegreerd in de buurt en beschikken over uitgebreide documentatie betreffende de Europese Instellingen en hun beleid: brochures en publicaties, verzamelingen van officiële publicaties, toegang tot communautaire websites alsmede tot het programma Europa By Satellite (EBS), videocassettes, enz.

http://www.verkeervpi.be/volwassenen/schoolverkeer/overzicht_secundair.html

Verkeersveiligheid, folders, uitgaven....

Belgisch Instituut voor de verkeersveiligheid (B.I.V.V.), Haachtsesteenweg 1.405, 1130 Brussel, tel 02 244 15 11, fax 02 216 43 42.

<http://www.kbr.be/bb/nl/nlfeb/n03zzzro.html>

Website van de Belgische bibliografie

<http://www.visitflanders.be>

Vlaamse kust, Vlaamse regio's, Kunssteden, Vlaanderen vakantieland. In 10 talen.

<http://www.dierentuin.net/dierenbibliotheek/van/het/WWF>

<http://www.gco.nl/vogels/vogels1.htm>

Ruim 70 vogels die in Nederlands voorkomen

<http://www.gco.nl/vogels/winflora.htm>

Meer dan 100 planten

http://www.kmkg-mrah.be/nl/jubel/main_jubel.html

Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis

<http://www.kikirpa.be/www2/index.html>

Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium

http://www.zooantwerpen.be/nl/home_nl.asp

Zoo van Antwerpen

<http://www.meteo.be/>

Koninklijk Meteorologisch Instituut

<http://www.landenweb.com/l.cfm?LandID=148&BELGI%C3%8B>

Algemene gegevens België

<http://www.bokrijk.be/programmasvoorscholen.html>

Themawandelingen, educatieve programma's...

www.kinderopvang.be

www.ned.univie.ac.at/non/landeskunde
Interessante website over Vlaanderen

<http://www.dma.be/cultuur/kmska/>

http://www.kunstwereld.nl/9_kh_pre_paleo_1.html